

Pròleg

Pels forats de la butxaca

Així m'he sentit, com qui a l'hora de preparar els concerts per presentar el nou disc sap que els haurà de completar rememorant els seus *hits*, però també hi vol incloure temes que no ho són i amb els quals s'identifica. I perd de vista que ni el temps disponible ni el caràcter dels concerts ho permetran.

Podria mirar-m'ho així: els poemes escollits són els que s'escolen pels forats de la butxaca, amb el vaivé de la tria. Vull, doncs, dedicar l'antologia als poemes que n'han quedat a dins, a les fosques però bategant ben fort. Potser sigui una bona estratègia per apaivagar la sensació de naufragi i rescat —tot alhora— que m'ha provocat la selecció. Al capdavant, tots els poemes són producte de forats de butxaca per on espira i inspira aquest misteri que en diem poesia. Un misteri que sempre imagino com un terratrèmol —de fet, un vaivé més caòtic i a gran escala— que en comptes d'esbarriar els objectes els retorna al lloc d'origen i, no content amb això, n'inventa el lloc d'origen.

Si creus que hi soc

El títol de l'antologia em va ser regalat per un vers d'un dels poemes ("Llum cautelar") que en formen part. El "crec" del poema es transforma en "creus", i penso que val la pena aquesta escapada del jo al tu, atès que, amb una mica de sort, algú llegeix aquestes lletres ara mateix.

El radar

Revisant la selecció, veig que un radar inconscient m'ha inclinat a fer-hi entrar un nombre més elevat de poemes a mesura que m'acostava al darrer llibre, segurament perquè són més propers a unes circumstàncies vitals que s'han anat —i m'han anat— transformant, com a persona i com a poeta. Però també el radar —aquest, ja conscient— ha triat, independentment del moment de naixença, poemes que han coincidit a ser valorats per persones que admiro i aprecio, o que han format part d'espectacles escènics, o bé han reïncidit a ser traduïts i antologats. O —tot el contrari— que s'han entossudit a no cridar mai l'atenció de ningú malgrat que la meua els era d'una fidelitat a tota prova: en tots dos casos m'he sentit impel·lida a eximir-los del càsting i fer-los entrar per la porta del darrere.

Cada poema, doncs, podia haver estat molts poemes, i l'antologia moltes antologies, però l'atzar té un criteri propi que es conxorxa amb el de l'autor i a vegades es baralla amb el del lector: un dia, a París, quan hi presentava *Cet espace entre nous*

(la traducció d'*On no sabem*, regal impagable de l'indefallent François-Michel Durazzo), el poeta Marc Delouze —que estava entre el públic— es va alçar en acabar la meua lectura, i em va retreure, enfurismat, que no hagués llegit el poema “Corba tancada” —si en va trobar algun de sobrer, s’ho va callar—. Aleshores ell mateix el va llegir, i amb un abrandament insòlit. Sospito que si després de recórrer aquestes pàgines algú hi troba a faltar poemes i s’indigna, em farà feliç i per totes dues raons: reivindicar aquells poemes i haver-se llegit el llibre.

Entre l’empelt i l’arbust mare

Crec que als poemes, llevat de certes excepcions, no els hauria de caldre context per defensar-se. Però quan el llibre al qual pertanyen és una antologia, on hi surten aïllats del format en què es van editar originalment, em sembla just fer-li espai, al context, en els punts que l’empelt fa difícil reconèixer l’arbust mare.

En el llibre *Taques* —i ho he respectat en la selecció—, hi ha tres poemes que comparteixen títol al capdavant de tres capítols: Taques. “Serà un maldecap per als antòlegs del futur” —va bromejar Marta Pessarrodona durant la presentació del llibre—. En aquesta antologia els tres capítols hi són amb reducció de poemes. En un d’ells, el segon, la taca és la pèrdua de la meua primera parella —encara n’havia de perdre una segona—, quan jo tot just passava dels quaranta. Indefugible, doncs, en aquesta

selecció, el poema “Alzheimer” que l’admirat Sam Abrams va incloure en el seu *T’estimo... més de cent poemes d’amor i de desig*.

A Llum de claraboia hi ha cinc poemes —aquí els situo entre els tres primers i els tres últims de la tria— on hi apareix, no de manera explícita, la menstruació. Des del punt de vista de la biologia emocional. Quan va morir la meva primera parella vaig experimentar un fenomen desconcertant: durant els quatre anys posteriors a la seva mort, cada cop que es repetia el cicle jo feia un vertiginós viatge en el temps. Durant cinc dies —cinc poemes— em sentia transportada al dia mateix de l’inici del dol, i era una experiència sensorial gairebé de ciència-ficció, al·lucinògena, tristíssima i alhora amb un sorprenent component eròtic.

Quan va arribar *A l’hotel, a deshora* jo ja n’havia sumat dues, de viudetats; diguem que soc prolífica de dols, que en aquest llibre és com dir d’amors i clandestinitats. Hi vaig fusionar les dues pèrdues —privilegis de la poesia que trastoca lleis del temps i permet ubiqüitats— i també, al final del llibre i de la selecció, un nou amor que els contenia tots. El poema “Últim hotel” que encapçala la tria —crec que el poema més llarg que he fet mai—, en el llibre d’origen se situa just enmig, a tall d’hipocentre.

A La gota negra, la darrera part és precedida per aquest petit pentagrama amb un esqueix de melodia.

I em permeto el capritx d'explicar-ne la història: *La gota negra* havia anat creixent dins d'una certa atmosfera còsmica. Això em va dur a posar, com a citació, un mínim fragment de “Spacelab”, dels Kraftwerk (grans pioners alemanys de la música electrònica). Quina va ser la meua sorpresa quan, ja publicat el llibre, un astronauta de l'estació espacial internacional va tocar justament aquelles notes en una mena de tauleta tàctil, en connexió en directe amb un concert dels Kraftwerk i les notícies del migdia.

Mudança endins és la crua, explosiva i rabiosament vital mudança de la mare a dins meu. És el llibre amb qui la selecció és més generosa, no només per ser l'últim sinó també perquè la col·lecció editorial que el va acollir amb entusiasme va deixar d'existir al cap de poc temps. La difusió del llibre, per tant, ha estat costeruda, i molts dels seus poemes han optat per mudar-se, també, en aquestes pàgines.

Memòria destrallera

Se m'havia passat pel cap de fer una mena d'antologia exhaustiva d'agraïments. Però de seguida em vaig adonar del despropòsit. A dreta llei, els agraïments que jo desitjava fer tenien vocació d'obra completa i no pas d'antologia! I tenint en compte tants anys de complicitats enriquidores, la meua memòria —més que de selectiva la qualificaria de vel·leitosa i destrallera— no se'n sortiria. I no hi ha res més frustrant que una obra completa incompleta. Fins i tot si fes la proesa de no deixar-me ningú,

restarien a dins de la butxaca els noms de totes les persones que encara no conec i que hauria volgut convidar a la celebració. De manera que em concentraré, tot seguit, en aquelles ja presents en la vida del meu primer llibre, les que van alertar-me dels meus primers errors i alhora van creure en mi i em van encoratjar a continuar escrivint lliurement, sense atendre altres raons —cànons, tendències, romanços— que la provocació de la poesia mateixa.

El soterrani

Començo per una persona que mal podia acompanyar-me en el meu primer llibre justament perquè em va acompanyar en el meu primer poema, quan jo era petita i ella tot el contrari. Seria injust, doncs, no esmentar Marina de Castarlenas i les seves tertúlies artístiques en un soterrani d'un bar de Barcelona, on es reunien poetes, rapsodes, músics, en un ambient bohemí i excitant, tan impropï com enriquidor per a una nena de sis o set anys de la dècada dels seixanta. La meua mare freqüentava les tertúlies i jo l'acompanyava. De sobte, una persona s'alçava i, xac, recitava! Fins que un dia ho vaig fer jo. Donya Marina —com n'hi dèiem—, tot i que la seva concepció de la poesia era radicalment diferent del que seria la meua en el futur, sens dubte va inocular-me'n el desig.

Passar per l'adreçador

Abans de *La cendra i el miracle*, i ja tenia més de trenta anys, ni se'm passava pel cap una possible publicació. Jo feia poemes com qui menja o dorm —des de la fascinació per les tertúlies del soterrani—, i els autors que en publicaven eren “els altres, els de debò”. A més, no em sentia atreta pel món de les filologies i sí pel de les matemàtiques, la física... I això, en la meva ignorància, em semblava un símptoma clar que havia de romandre en l'anonimat literari perquè, en cas contrari, seria una impostora.

Vaig buscar, però, el mestratge del poeta ja desaparegut Enric Badosa —i perquè un amic comú, el Ricard (gràcies, estimat Ricard!), que era la meva parella d'aleshores, m'hi va adreçar—. Però ho vaig fer amb la intenció d'aprendre'n, no pas per encetar un camí amb perspectives de materialitzar-se en llibres. No va tenir pietat, em va exigir el màxim, i és un dels agraïments indefugibles. També per confirmar-me —ell, que escrivia en castellà i sabia que la meva primera llengua era el castellà, i que també estaven escrits en castellà molts dels poemes que jo li ensenyava— que la meva llengua literària, contra tot pronòstic, era el català.

L'aposta

Una mica més endavant, l'escriptor Ramon Serrano —en l'actualitat feliçment nonagenari—, que era client assidu de la botiga familiar on jo segellava apostes de futbol, també va

apostar per aquella noia que compartia poemes amb ell entre travessa i travessa —després de passar per l'implacable sedàs d'en Badosa— i em va proposar de fer una lectura a la sala gran de l'Ateneu Barcelonès.

L'esclat de moltes nits

Aquí va començar a traçar-se un camí, i l'enyorat Àlex Susanna —a qui sempre agrairé l'acompanyament crític, ponderat i entusiasta, en tots els meus “primers” de gèneres diversos— hi va tenir molt, o tot, a veure. *La cendra i el miracle*: era un primer llibre al qual jo li demanava que fos “l'aventura d'una nit” —d'aquelles que ni et dones el telèfon ni res— però que em va aconseguir, per sort, on va voler.

I encara més

Només afegir en aquests agraïments forçosament quirúrgics en el temps, Montserrat Roig: rebre una carta manuscrita seva dient-me quins poemes d'aquell primer llibre li semblaven “més meus”, em va donar moltes pistes i una fortíssima alenada. I Maria-Mercè Marçal, que va ser generosament present, com l'Àlex, en més d'un “primer”. El dia que la vaig conèixer personalment, em va sorprendre: “En la teva poesia hi ha humor, jo de tu ho explotaria...” Fent cabal, doncs, del seu consell, clouré l'antologia amb un poema inèdit on parlo per boca d'un gran amic, Màrius Sampere, de qui vaig sentir l'escalf, també, des

dels primers moments d'aquelles primeres pàgines. El poema va ser interpretat —i escrit per a l'ocasió—, durant el festival Tocats de Lletra de l'any 2020, a Manresa, dins l'espectacle *La ciutat de les ànimes*.

Si he limitat els agraïments a les persones presents en el meu primer llibre, pel que fa a les dedicatòries me'n vaig a l'altre extrem:

A Florenci Salesas, company de vida, artista, que m'ha fet costat en aquest —fins ara— darrer llibre, i des del primer fins a l'últim vers alliberat de la butxaca.

CÈLIA SÀNCHEZ-MÚSTICH

Tema il·lustracions.

Joan Raven
per a mi

15:12 (fa 1 hora)

Benvolguda Cèlia,

he anat creant unes imatges a partir de la teva poesia, procurant no caure en el parany d'empresonar la imaginació amb representacions merament objectives que, més que acompanyar el teu camí, serien una pedra a la sabata. No voldria acotar els veritables espais, silencis, que em transmeten els teus versos. M'he deixat seduir, doncs, per la seva no-limitació: els he seguit el gest, el punt d'humor, el dol, la força en la seva essència, i m'he abocat a un joc pictòric on les formes es relacionen creant una narrativa fidel al propòsit d'acompanyar-te. Això sí, permetent desvetllar en mi un món de diàleg entre els —aparentment distants— fruits de l'arbre, tal com crec que la teva poesia convida a fer.

He imaginat uns espais escènics on es representen diverses accions i puc evocar les emocions que rebo de cada poema teu. He sentit aquests espais obrir-se a dreta i esquerra com les bambolines d'un teatre. El sostre d'un habitatge podia ser un barret i el cap descobrir-se envers la llum que, convertida en filaments, teixia emocions i assenyalava els cossos. He sentit, també, com la tragèdia pot fer-se festa i moure's, desplaçant i fent ballar les parets de casa per donar pas a més d'una realitat.

M'agrada que les il·lustracions no siguin bolets solitaris escampats pel llibre sinó que es repleguin en espais com petits oasis on el lector pugi asseure's, ajaçar-se damunt la sorra, com qui mira el cel de nit. És a dir, fer unes sèries o grups de pintures suggeridores, com unes vinyetes de còmic; no en tindran la forma estricta però sí la idea de generar més d'una narrativa entre elles. S'agruparien com en uns replans d'escala on aturarse. A part d'il·lustrar els poemes i ser-ne un testimoni visual, la intenció és obrir enigmes i convidar-hi el lector. Què et sembla, la idea?

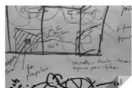
T'envio un exemple d'esbossos que faig a mesura que et vaig llegint, i a continuació, en una altre email, intentaré explicar-te una mica més els elements que componen aquests marcs escènics, però sense intel·lectualitzar-los massa. No vull que aquestes il·lustracions siguin un llaç que estrenyi el vestit d'aquest llibre, en tot cas un forat al paper per on mirar —recordo aquell poema teu de la porta i l'espill— i accedir a altres realitats entrellaçades amb la teva obra.

Bé, seguim en contacte, t'aniré fent saber el procés de tot plegat.

T'agraixo de debò el convit i la teva confiança. Una abraçada,

Joan Raven

6 fitxers adjunts • Escanejat per Gmail

Respon

Reenvia

Resposta, amb retard, al *mail* de Joan Raven

Benvolgut Joan, el *mail* dels teus esbossos em va sorprendre i em permeto incloure'l en aquesta aventura. Ara, recordant que fa poc vaig col·laborar amb sis sonets —després de veure'm atacada per una mena de *sonetisme* compulsiu— en el teu llibre *Els pintors que em viuen* —escrits com si jo fos a la consulta d'un psiquiatre que em fes el test de Rorschach substituint les taques per pintures teves...— en rescato un que bé es podria agermanar amb alguna de les il·lustracions de l'antologia. Valgui per agrair-te la immersió en els meus poemes i haver cregut que —rere la màscara— hi soc.

Veig la màscara endins de la ferralla.

Algú se n'ha escapat per l'alè groc
i vol anar al daurat, després al foc
i esdevenir foguera que amortalla

tot allò que m'oculta i em fa por.
Content, doctor? Tinc por, des que era nena.
Em ve dels fòrceps? Deriva a gangrena?
M'he tret la màscara. Queda el dolor.

El ferro està roent i jo estic nua.
On és el Joan? Que esborri la nit crua,
que el groc alè encara m'és mordassa

i he de xisclar el final d'aquest sonet,
saltar per sobre el foc com un genet,
estimbar-hi la por de la cuirassa.

Petita llengua

La llengua amb què escric
no és un oceà
ni un mar
ni una llarga platja.
Més aviat s'assembla a una cala petita,
equipada amb tots els colors reglamentaris,
terrible i temptadorament fotogràfica
des del poema.

Desconegut

Tu en mi
com un calaix que me'n faltés la clau
o bé una carta escrita amb tinta blanca.

Tu en mi,
desconegut, no pas aliè
i mai substituïble.

Com un pseudònim al peu d'una promesa.

Jo en tu, si ho vols,
com l'amic desconegut
que t'ha citat a l'hora en punt
d'aquest poema.

Ardit

No t'espanti
si la lluna cau als nostres peus
i s'esmicola: farem cuques de llum
amb les deixies mentre aguaitem
el satèl·lit de recanvi
que tenim emparaulat amb l'univers.

© dels textos i del pròleg: Cèlia Sànchez-Mústich, 2024
© de les il·lustracions: Joan Raven, 2024
© de l'epíleg: Sònia Moll Gamboa, 2024
© de la fotografia de la coberta: Florenci Salesas Pla, 2024
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2024
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: novembre de 2024
ISBN: 978-84-1303-586-4
DL: L 738-2024
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

— i imprès a **lleida** —

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.